

STORTINGET

Innst. 274 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:103 S (2017–2018)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kari Elisabeth Kaski, Jonas Gahr Støre og Trygve Slagsvold Vedum om at tre skal være et hovedelement i det nye regjeringskvartalet

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen sørge for at regjeringskvartalet blir et ledende eksempel på reduksjon av skadelig miljøpåvirkning og fremme av klimavennlige løsninger i offentlig byggeri, i tråd med § 5 i lov om offentlige anskaffelser, hvor et livsløpsperspektiv legges til grunn.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for at det legges særskilt vekt på klima- og miljøfotavtrykket til materialene som benyttes i byggingen av regjeringskvartalet.
3. Stortinget ber regjeringen legge opp til at regjeringskvartalet skal stå som et eksempel på god norsk byggeskikk og arkitektur, og at tre skal være et viktig element i det nye regjeringskvartalet.
4. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at bygging av regjeringskvartalet skal bidra til innovasjon og utvikling hos norske leverandører i tråd med målene for Nasjonalt program for leverandørutvikling.»

Forslagsstillerne peker i dokumentet på at byggingen av regjeringskvartalet er en av de største enkeltstående offentlige anskaffelsene som vil gjøres i Norge i tiårene framover. Derfor mener forslagsstillerne at trevirke skal være et hovedelement i det nye regjeringskvartalet. Dette vil gjøre det nye regjeringskvartalet til et eksempel på god norsk byggeskikk slik hovedflyplasen på Gardermoen ble etter at Stortinget vedtok det (jf. Innst. S. nr. 1 (1992–1993)). Samtidig vil en offentlig investering i denne størrelsesordenen der trevirke skal være et hovedelement, bidra til å utvikle ny teknologi og nye produkter i en viktig næring for Norge. Sist, men ikke minst vil et høyt innslag av tre i nybygget være langt mer miljøvennlig enn alternativet, som er å bygge i stål, betong eller sement. Å gjøre trevirke til et hovedelement i det nye regjeringskvartalet vil med andre ord bidra til samfunnsnyttige formål og til industribygging.

Det vises for øvrig til dokumentet for en nærmere beskrivelse av forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 18. januar 2018 til Kommunal- og moderniseringsdepartementet ved statsråd Monica Mæland bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådens uttalelse følger av vedlagte brev av 8. februar 2018. Komiteen har avholdt muntlig høring i saken 16. mars 2018.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Masud Gharahkhani, Stein Erik Lauvås, Eirik Sivertsen og Siri Gåsemyr Staalesen, fra Høyre, Norunn Tveiten

Benestad, Mari Holm Lønseth, Olemic Thommessen og Ove Trellevik, fra Fremskrittspartiet, Jon Engen-Helgheim og Kari Kjønås Kjos, fra Senterpartiet, Heidi Greni og Willfred Nordlund, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Karin Andersen, og fra Kristelig Folkeparti, Torhild Bransdal, viser til at det ble gjennomført åpen høring i saken den 16. mars 2018. 15 aktører deltok på høringen. Komiteen viser til at regjeringskvartalet er en av de største enkeltstående offentlige anskaffelsene i Norge de kommende tiårene. Gjennom byggingen av regjeringskvartalet kan Norge markere seg som en miljø- og klimabevisst nasjon, samtidig som norsk næringsliv får muligheten til å bidra med konkurranse-dyktige og innovative løsninger.

Komiteen er positiv til innovasjon i alle deler av byggebransjen, herunder også innovasjon innen treindustrien. Skogsindustrien er en viktig del av norsk næringsliv, og næringen har stort utviklingspotensial. Komiteen er positiv til at regjeringen i sin politiske plattform har skrevet at de vil stimulere byggebransjen til nyskaping og bruk av tre som byggemateriale. Komiteen peker på at dette målet kan realiseres ved at man blant annet i større grad benytter seg av tre ved oppføring av bygg i offentlig regi.

Komiteen peker på at regjeringskvartalets utforming skal være basert på kvalitet, varighet og nøkternhet. Samtidig understreker komiteen at det nye regjeringskvartalet må bygges på en måte som ivaretar grunnleggende behov for sikkerhet.

Komiteen merker seg at det var ulike vurderinger blant dem som deltok i komiteens høring, om sikkerhetsaspektene ivaretas godt nok med tre som element i bærende konstruksjoner og fasader. Flere av høringsinstansene advarte mot at tre ble benyttet i fasader eller bærende elementer, på grunn av sikkerhetsrisikoen. Ut fra dette er det behov for at det i den videre prosjekteringen av nytt regjeringskvartal blir lagt til rette for materialvalg som kan tilfredsstillende høye krav til sikkerhet og terrorsikring. Dette uavhengig av om de skal brukes i bærende konstruksjoner, fasader eller andre elementer.

Komiteen vil understreke at det er viktig at byggingen av nytt regjeringskvartal benytter erfaringene som er utviklet gjennom Nasjonalt program for leverandørutvikling. Programmet har økt innovasjonseffekten av offentlige anskaffelser og gitt bedre og mer effektive produkter og tjenester, næringsvekst samt lavere utslipp. Komiteen stiller seg positiv til bruk av utviklingsprosjekter som bidrar til innovasjon og utvikling samt redusert klimabelastning. Komiteen peker på at regjeringen må vurdere om deler av regjeringskvartalet er egnet for utviklingsprosjekter. Komiteen er positiv til dette og peker på muligheten slike utviklingsprosjekter kan gi til å vurdere om blant annet

tre som byggemateriale kan ivareta grunnleggende hensyn til brannsikkerhet, skader ved naturkatastrofer og terror. Komiteen forutsetter at regjeringskvartalet prosjekteres innenfor forsvarlige økonomiske rammer, hvor en ikke går på akkord med sikkerhet. Regjeringskvartalet bør ikke benyttes til rene prøveprosjekt.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at bygging av regjeringskvartalet skal bidra til innovasjon og utvikling hos norske leverandører i tråd med målene for Nasjonalt program for leverandørutvikling.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at regjeringskvartalet blir et ledende eksempel på reduksjon av skadelig miljøpåvirkning og fremme av klimavennlige løsninger i offentlig byggevirksomhet, med strenge sikkerhetskrav, i tråd med § 5 i lov om offentlige anskaffelser, hvor et livsløpsperspektiv legges til grunn.»

Komiteen viser til statsrådets brev av 8. februar 2018, hvor det fremgår at regjeringen i 2014 la til grunn at nytt regjeringskvartal skal planlegges med ambisiøse miljømål og høy grad av energieffektivitet. En skal planlegge for miljøvennlige bygg og uteområder i et livsløpsperspektiv som er samfunnsøkonomisk lønnsomt og bidrar til en kostnadseffektiv ressursbruk. Regjeringskvartalet skal speile dets symbolfunksjon og derfor ha en representativ arkitektonisk kvalitet.

Komiteen er tilfreds med at regjeringen har lagt til grunn at det skal være klare og ambisiøse miljømål for bygging av regjeringskvartalet, og at dette er en del av reguleringsplanen for det nye regjeringskvartalet (miljøprogrammet). Det er positivt at klimagassutslippene ved det nye regjeringskvartalet skal være vesentlig lavere enn utslippene i et referanseprosjekt med samme sikkerhetsnivå. Regjeringskvartalet kan med dette bli et ledende eksempel på reduksjon av skadelig miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger.

De høye klimamålene omfatter at det skal velges miljøvennlige og varige løsninger. Dette innebærer at det skal foretas et bærekraftig materialvalg, herunder at materialene skal bidra til å redusere utgifter til forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling. Komiteen er glad for at regjeringen dermed legger opp til at det skal legges særskilt vekt på klima- og miljøforvaltning til materialene som benyttes i byggingen av regjeringskvartalet.

Komiteen mener det må settes høye og konkrete miljø- og klimamål for bygging av nytt regjeringskvartal, og målene må omfatte alle deler av byggeprosessen. I beregningene skal både råvareuttak, produksjon, transport og byggefase trekkes inn. Statsbyggs miljøprogram sier at alle prosjekter de er ansvarlige for, skal bygges som passivhuskonsept, og at energiløsningene skal kunne utvikles mot nullenergikonsept.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det legges særskilt vekt på klima- og miljøfotavtrykket til materialene som benyttes i byggingen av regjeringskvartalet. I beregningene av miljøeffekt skal både råvareuttak, produksjon, transport og byggefase trekkes inn.»

Komiteen peker på at Statsbygg følger overordnede klimamål gjennom miljøprogrammet. Disse målene kunne vært mer presise. Komiteen ber om at regjeringen kommer tilbake til Stortinget på egnet måte med presisering av hva som legges i den særskilte vekten på klima- og miljøfotavtrykket av materialvalget i nytt regjeringskvartal, gjennom opplysninger om tallfestede mål for klimagassreduksjonene.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte informere Stortinget om hva målet 'Klimagassutslippet skal være vesentlig lavere enn utslippene i et referanseprosjekt med samme sikkerhetsnivå' innebærer for regjeringskvartalet og fremme forslag til tallfesting av mål for klimagassreduksjon for prosjektet.»

Komiteen viser til at det er gjennomført en arkitektkonkurranse om det nye regjeringskvartalet. Komiteen er tilfreds med at regjeringen gjennom arkitektkonkurransen har sikret at regjeringskvartalet skal stå som et eksempel på god norsk byggeskikk og arkitektur. Komiteen registrerer at «Adapt» vant arkitektkonkurransen. Det registreres at dette forslaget har utstrakt bruk av trematerialer innvendig.

Komiteen understreker at materialvalget ved bygging av regjeringskvartalet ikke står mellom rene løsninger av byggematerialer, men mellom ulike kombinasjoner. Komiteen forstår at regjeringskvartalet vil bestå av ulike byggematerialer. Komiteen støtter at blant annet trevirke skal være et viktig element i det nye regjeringskvartalet. Det forutsettes brukt der det er sikkerhetsmessig egnet, gir miljøgevinster og er konkurransedyktig på pris og kvalitet. Dette vil følge opp vår tradisjon med bruk av tre i store, offentlige signalprosjekt som Vikingskipet og Gardermoen Lufthavn. Ved siden av å gjøre regjeringskvartalet til et eksempel på god norsk byggeskikk, vil en offentlig investering i den størrelsesorden som regjeringskvartalet representerer, bidra til å utvikle ny teknologi og nye produkter i en viktig næring for Norge.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge opp til at regjeringskvartalet skal stå som et eksempel på god norsk byggeskikk og arkitektur, og at tre skal være et viktig element i det nye regjeringskvartalet.»

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at bygging av regjeringskvartalet skal bidra til innovasjon og utvikling hos norske leverandører i tråd med målene for Nasjonalt program for leverandørutvikling.

II

Stortinget ber regjeringen sørge for at regjeringskvartalet blir et ledende eksempel på reduksjon av skadelig miljøpåvirkning og fremme av klimavennlige løsninger i offentlig byggevirksomhet, med strenge sikkerhetskrav, i tråd med § 5 i lov om offentlige anskaffelser, hvor et livsløpsperspektiv legges til grunn.

III

Stortinget ber regjeringen sørge for at det legges særskilt vekt på klima- og miljøfotavtrykket til materialene som benyttes i byggingen av regjeringskvartalet. I beregningene av miljøeffekt skal både råvareuttak, produksjon, transport og byggefase trekkes inn.

IV

Stortinget ber regjeringen på egnet måte informere Stortinget om hva målet «Klimagassutslippet skal være vesentlig lavere enn utslippene i et referanseprosjekt med samme sikkerhetsnivå» innebærer for regjeringskvartalet og fremme forslag til tallfesting av mål for klimagassreduksjon for prosjektet.

V

Stortinget ber regjeringen legge opp til at regjeringskvartalet skal stå som et eksempel på god norsk byggeskikk og arkitektur, og at tre skal være et viktig element i det nye regjeringskvartalet.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 8. mai 2018

Karin Andersen

leder

Mari Holm Lønseth

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet v/statsråd Monica Mæland til kommunal- og forvaltningskomiteen, datert 8. februar 2018****Dokument 8:103 S (2017-2018) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kari Elisabeth Kaski, Jonas Gahr Støre og Trygve Slagsvold Vedum om at tre skal være et hovedelement i det nye regjeringskvartalet**

Jeg viser til brev av 18. januar 2018 fra Kommunal- og forvaltningskomiteen, hvor jeg blir bedt om å gi min vurdering av Dokument 8:103 S (2017-2018) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kari Elisabeth Kaski, Jonas Gahr Støre og Trygve Slagsvold Vedum. Representantene har fremmet følgende forslag:

1. *Stortinget ber regjeringen sørge for at regjeringskvartalet blir et ledende eksempel på reduksjon av skadelig miljøpåvirkning og fremme av klimavennlige løsninger i offentlig byggeri, i tråd med § 5 i lov om offentlige anskaffelser, hvor et livsløpsperspektiv legges til grunn.*
2. *Stortinget ber regjeringen sørge for at det legges særskilt vekt på klima- og miljøfotavtrykket til materialene som benyttes i byggingen av regjeringskvartalet.*
3. *Stortinget ber regjeringen legge opp til at regjeringskvartalet skal stå som et eksempel på god norsk byggeskikk og arkitektur, og at tre skal være et viktig element i det nye regjeringskvartalet.*
4. *Stortinget ber regjeringen legge til rette for at bygging av regjeringskvartalet skal bidra til innovasjon og utvikling hos norske leverandører i tråd med målene for Nasjonalt program for leverandørutvikling.*

Jeg vil først få gi uttrykk for at jeg er positiv til bruk av trematerialer i nytt regjeringskvartal. Jeg mener også at byggingen av det nye regjeringskvartalet vil kunne markere Norge som en miljø- og klimabevisst nasjon. Jeg har stor tro på at norsk næringsliv er seg bevisst de muligheter som ligger i prosjekt nytt regjeringskvartal, og er i stand til å levere konkurransedyktige og innovative løsninger.

Regjeringen la i 2014 til grunn at nytt regjeringskvartal skal planlegges med ambisiøse miljømål og høy grad av energieffektivitet, slik at det ved planleggingen er på høyde med beste praksis for miljøvennlige bygg og uteområder i et livsløpsperspektiv, og som gir en samfunnsøkonomisk lønnsom og kostnadseffektiv ressursbruk. Videre konkluderte regjeringen med at regjeringskvartalet skal ha en representativ arkitektonisk kvalitet som speiler dets symbolfunksjon og norske verdier. Regjeringskvartalet skal være tuftet på kvalitet, varighet og nøkternhet.

Miljøprogrammet, som er en del av reguleringsplanen for nytt regjeringskvartal, har klare og ambisiøse miljømål. Klimagassutslippet skal være vesentlig lavere enn utslippene i et referanseprosjekt med samme sikkerhetsnivå, det vil si et prosjekt som har tilsvarende størrelse, standard materialvalg og en teknisk kvalitet som tilfredsstillende dagens forskriftskrav.

Bygg og uteområder skal ha høy miljøstandard, og det skal velges miljøvennlige og varige løsninger, herunder materialer som bidrar til å redusere utgifter til forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling. Livsløpsperspektivet legges altså til grunn. Det skal lages et helhetlig klimabudsjett for regjeringskvartalet, fra materialer til bygging, transport, og energibruk når bygget så er i drift. Klimagassutslippene skal være så lave som mulig for hele prosjektets livsløp. Statsbygg utarbeidet første utgave av klimagassregnskap i forbindelse med reguleringsplanarbeidet, og det viser at en betydelig reduksjon er mulig. Det gjøres fortløpende vurderinger av miljøtiltakene som sikrer at de miljøløsningene som velges, gir en samfunnsøkonomisk lønnsom, kostnadseffektiv og bærekraftig ressursbruk.

Den gjennomførte arkitektkonkurransen viser at norsk arkitektur og byggeskikk er godt ivaretatt i det nye regjeringskvartalet. Vinnerforslaget "Adapt" har utstrakt bruk av av trematerialer innvendig, blant annet i resepsjoner og korridorer, som i det såkalte samhandlingsstrøket som strekker seg gjennom alle bygningene. Juryen sier at "Adapt har som mål at regjeringskvartalet skal være en naturlig del og forlengelse av eksisterende by, og tilpasse seg byen i form og arkitektonisk uttrykk. Bebyggelsen skal samtidig utformes slik at den ivaretar sin viktige symbolfunksjon, nøkternt og basert på norske verdier."

I gjenoppbyggingen av regjeringskvartalet etter eksplosjonen 22. juli 2011, er sikkerhet et helt sentralt hensyn. Materialvalg må ses i sammenheng med sikkerhetsvurderingene.

På grunn av sikkerhetskrav kan det være krevende å benytte tre i bærende konstruksjoner og fasader i nytt regjeringskvartal. Statsbygg har gjennomført et forsknings- og utviklingsprosjekt, der Forsvarsbygg og Treteknisk Institutt har kartlagt kunnskap om bruk av massivtre i bygninger med særskilte krav til sikkerhet. Det er utført litteraturstudie, fysiske tester ved beskytning og eksplosjon, samt dokumentasjon og analyse. Massivtreelementer fremstår med god sikkerhet ved eksplosjonstester på avstand, mens sikkerheten mot ladninger på nært hold og beskytning, framstår som lav.

Basert på dagens kunnskap er det lite sannsynlig at regjeringsbyggene kan ha bæresystem i massivtre og eller trefasade. Det vil bli vurdert nærmere om deler av byggene kan bygges i tre.

De nærmeste par årene vil det pågå et omfattende arbeid med å utvikle prosjekt nytt regjeringskvartal. Innenfor rammen av andre og overordnede hensyn – blant annet sikkerhet – vil det bli vurdert om bruk av ulike trematerialer og -konstruksjoner kan bidra til løsninger som er konkurransedyktige på pris, kvalitet og når det gjelder miljø. Statsbygg er en av partnerne i Nasjonalt program for leverandørutvikling. I forbindelse med arbeidet med nytt regjeringskvartal, vil Statsbygg søke å utvikle og finne gode løsninger i samarbeid med leverandører på flere områder, blant annet materialbruk.

Det er for tidlig å nå beslutte bruk av tre eller andre materialer som hovedelement i det nye regjeringskvartalet. Vi ser av vinnerforslaget at tre foreslås som et viktig element innvendig. Endelig valg av materialbruk vil bli besluttet som en del av skisse- og forprosjektet. Jeg mener at det må ligge faglighet og kunnskap bak disse beslutningene. Vi vet foreløpig ikke hva omfattende bruk av trematerialer betyr for kostnad, kvalitet eller sikkerhet. I løpet av 2018 vil Statsbygg vurdere ulike materialtyper, og blant annet studere videre hvordan henholdsvis tre og lavkarbonbetong fungerer med tanke på sikkerhet.

Jeg føler meg trygg på at vi med de rammene vi så langt har lagt for det nye regjeringskvartalet, vil få et åpent, sikkert og tilgjengelig regjeringskvartal som viser det beste av norsk byggeskikk og arkitektur.

